

BİLİM VE BİLİMSEL ARAŞTIRMA

- Bilim, geçerliliği konu üzerinde çalışan bilim adamları tarafından kabul edilen belli yöntemlere uygun olarak bilgiler üretme ve üretilen bilgileri sürekli sorgulama sürecidir.
- Pozitif bilimler, **fen (doğa, temel) bilimleri** ve sosyal (toplumsal) bilimler olmak üzere ikiye ayrılır. Fen bilimleri cansız varlıkları ve canlıları konu alırken, sosyal bilimler toplum içinde yaşayan insanın davranışlarını inceleyerek teoriler elde etmeye çalışır.
- Sosyal bilimlerde yöntem konusunda en önemli sorun, hem eylemleri incelenen varlığın, hem de eylemleri inceleyen varlığın insan olmasıdır. Bu durum, araştırmacının nesnelliği sorununu ortaya çıkarmakta, tam nesnelliğe ulaşmak mümkün olmamaktadır. Ayrıca iktisat, sosyoloji, psikoloji gibi sosyal bilimlerde; fizik, kimya, biyoloji gibi fen bilimlerindeki kadar ölçme ve deney yapma olanağı yoktur. Bu nedenle sosyal bilimlerde, değişkenler arasındaki ilişkileri anlama ve açıklama amacından çok, tahmin ve kontrol amacı gözlenir.
- **Fen bilimleri** olayların nedenlerini tanımlayarak genelleştirmeye çalışırken, sosyal bilimler olayların anlamını ve önemini açıklamaya çalışırlar. Fakat, bu durum sosyal bilimlerin bilim olarak sayılmaması anlamına gelmemelidir. Çünkü, sosyal bilimlerde sistematik olarak genelleme yapılmaya çalışılmakta, önermeler test edilmekte ve ifadeler kanıtlara dayandırılmaktadır.
- Bilimlerin gelişme hızları ile matematik teknikleri kullanmalarındaki yaygınlık derecesi arasında yakın bir ilişki gözlenmiştir. Matematik biçimsel (formal) bir dildir; uygulandığı alana açıklık ve kesinlik kazandırır, bu sayede çok karmaşık görünen sorunlar açık ve yalın biçimde çözümlenebilir. Ayrıca, matematiksel yaklaşım verilen önermelerden mantık yoluyla daha başka önermelerin çıkarılmasını sağlar.
- **Fen biliminin** konusu ölçmeye, dolayısıyla matematik teknikleri kullanmaya elverişli olduğundan bu bilimlerde daha hızlı bir gelişme sağlanmıştır. Matematik ve istatistik teknikler ekonomi, sosyoloji, psikoloji ve diğer sosyal bilimlerde de kullanım alanı bulmuştur. Bunlar içinde en yaygın olanı ekonomidir. Matematikğin sosyal bilimlerde daha yaygın olarak kullanılması sonucunda; matematik, istatistik ve ekonomiye dayalı olarak geliştirilen ve ekonometri adı verilen kantitatif bir bilgi alanı ortaya çıkmıştır. Ekonometri, ekonomik olayları kantitatif olarak incelemeye yönelik teknikleri konu edinmektedir.
- Matematik, istatistik ve ekonometrik tekniklerin ekonomide yaygın olarak kullanılması, bu bilim dalının gelişmesinde önemli katkılar sağlamıştır. Bununla birlikte, bu konuda ölçülü ve dikkatli olmak gerekmektedir. Çünkü kantitatif teknikler, ancak ölçülebilir olguların analizinde kullanılır. Sosyal bilimlerde pek çok kavramın çoğu kez ölçülemez nitelikte olması, bu tekniklerin kullanım olanağını sınırlandırmaktadır. Böyle bir durumda ölçülemeyen olguları kapsam dışında bırakmak ya da yanlış ölçeklerle ölçmek, sonuçların gerçeklerle ilişkisini büyük ölçüde kopartabilir. Bu bakımdan sosyal bilimlerde ne derece yaygın matematik kullanılırsa, fen bilimlerinde olduğu gibi gerçeklere o kadar yaklaşılabileceği görüşü her zaman doğru değildir. Özetle, bir sosyal bilimcinin matematik teknikleri hangi durumda ve ne tür verilere uygulayacağı konusunda bilinçli olması ve bu konuda tutarlı hareket etmesi gerekir (Kara, R., Bilimsel Araştırma Yöntemleri).

BİLİMSEL ARAŞTIRMA SÜRECİ

- Bilimsel araştırmalar ya kuramsal bir katkı ya da pratikte karşılaşılan bir soruna çözüm aramak amacı ile yapılır.
- Bilimsel araştırmayı diğer bilgi edinme yöntemlerinden (deneyim, sezgi, fal vb.) farklı yapan şey, bilginin sistematik bir şekilde elde edilmesini sağlayan bilimsel araştırma sürecidir.
- Bu sürecin başlıca aşamaları şunlardır:
 1. Araştırma konusunun (probleminin) seçimi ve araştırma önerisinin hazırlanması
 2. Literatür taramasının yapılması (Eleştirel kaynak incelemesinin yapılması)
 3. Araştırma hipotez/hipotezlerinin belirlenmesi
 4. Araştırmaya konu olan anakütlenin ve örneklem belirlenmesi
 5. Araştırma hipotezlerinin test edilmesini sağlayacak verilerin toplanması
 6. Verilerin analiz edilmesi ve bulguların yorumlanması
 7. Araştırmanın raporlanması.

- Daha detaylı olarak ele alınırsa, bir araştırmacının planlanmasında aşağıdaki aşamaların titizlikle yerine getirilmesi gerekir.
 - Konu (problem) seçimi
 - Ön amaçların belirlenmesi
 - Kaynak taraması (klasik ve güncel **literatür taraması**)
 - Amaçların yeniden belirlenmesi
 - Araştırma değişkenlerinin ve ölçeklerin belirlenmesi
 - Problemin tanımlanması, hipotezlerin kurulması
 - Hedef anakütlenin belirlenmesi
 - Örneklem ve araştırma birimlerinin belirlenmesi
 - Veri toplama yönteminin ve araştırma tasarımının belirlenmesi
 - Anket/araştırma/bilgi toplama formlarının hazırlanması
 - Verilerin özetlenmesi için tablo ve grafiklerin tasarlanması
 - Uygun veri analizi yöntemlerinin planlanması
 - Genellemeler için sınır ve koşulların denetlenmesi
 - Gerekli ise, Etik Kurul'dan izin alınması
 - Araştırma proje önerisinin yazılması ve mali destek bulunması
 - Pilot uygulama, denetleme, kontrol ve düzeltmelerin yapılması
 - Güç Analizi ile benzetim (simulasyon) çalışmalarının ve sanal denetlemelerin yapılması
 - Personelin eğitimi (teknik eleman, anketör vb.)
 - Esas araştırmaya geçiş ve veri toplama
 - Verilerin işlenmesi, bilgisayar programlarına girilmesi, denetim ve kontrol
 - Veri çözümleme ve istatistiksel analiz
 - Yorumlamalar, karar verme, raporlama (Kara, R.).

ELEŞTİREL KAYNAK İNCELEMESİ (Literatür Taraması)

- “Bilgi boşlukta oluşmaz ve sizin çalışmanız ancak, diğer araştırmacıların çalışma ve bulgularıyla benzeştiği ve ayrıştığı ölçüde değerli olacaktır”.
- Bu yüzden araştırmacı ilgilendiği konu ile ilgili “eleştirel bir kaynak incelemesi” yaparak daha önce ne tür çalışmalar yapıldığını bilmelidir. Burada “eleştirel” kelimesine özellikle vurgu yapılmıştır. Çünkü, kaynak incelemesi “X,Y,Z,... şunları söyledi” şeklinde olmamalı, o alanda yazılanların araştırmacının görüşlerini doğrular ya da reddeder nitelikte olup olmadığı ifade edilmelidir.
- Araştırmacıların sıkça düştükleri tuzaklardan biri, ömür boyu kaynak incelemesi yapmaktır. Oysa bilim süreklilik arz ettiğinden daima o konu ile ilgili okunacak yeni kaynaklar olacaktır. Bu nedenle, zaman elverdiğince mümkün olanın en fazlasını okumak gerekmektedir.
- Araştırmacının düştüğü bir başka tuzak da, “kes-yapıştır” tuzağıdır. Araştırma elde edilen her bilginin üst üste yığıldığı bir işlem değildir. Bu nedenle de kaynak araştırmasının sistematik ve eleştirel olması gerekir.
- Eleştirel kaynak incelemesi sonucunda araştırmacı, kafasında oluşan genel araştırma konusunu özelleştirir. Konunun araştırılmasında, ölçülmesinde ve yorumlanmasında daha önce kullanılan araştırma stratejileri, ölçekler, araç ve gereçler hakkında bilgi edinilmesini sağlar (Kara, R., Bilimsel Araştırma Yöntemleri).

LİTERATÜR TARAMASI

- Literatür, edebiyat ya da yazın anlamına gelmektedir. Aynı zamanda yazılmış kitaplar ya da bir konu hakkında verilmiş yapıtların tümü anlamlarını içerir.
- Var olan kaynak ve belgeleri inceleyerek veri toplamaya literatür tarama denir.
- Literatür taraması, araştırma probleminin seçilerek anlaşılmasına ve araştırmanın tarihsel bir perspektife oturtulmasına yardımcı olur
- Bilimsel alanda, bir bilim dalının çeşitli konularında kitap, dergi, makale gibi çeşitli biçimlerde verilmiş yapıtların tamamını dile getirir (Çolak, 2012).
 - Örneğin ; psikoloji biliminde literatür, depresyon, çocuklarda ihmal ve istismar, bağlanma, iş tatmini ve motivasyon gibi belirli bir konuda bu güne kadar yapılan bilimsel çalışmaların bütünü kapsar.
- Literatür tarama Google taraması değildir!
- İnternetteki her kaynak güvenilir değildir. İnternette aldığımız bilgiler akademik açıdan geçerli olmalıdır. Bunun sorumluluğu yazara aittir! (EBE Z, Eğitimde Araştırma Yöntemleri).
- Araştırma; bilginin geliştirilip eklendiği birikimli bir süreçtir denilebilir.

- Araştırma, problemi belirlenmeden önce araştırmacı bir ön literatür taraması yapar.
- Araştırma problemini oluşturduktan sonra ilgili literatürü detaylı bir şekilde inceler, problemini gözden geçirir ve ilgili literatürle ilişkilendirir (Çolak, 2012).
- Araştırmacı, araştırmasına başlarken o konuda yapılan önceki araştırmaları ve kavramsal literatürü bilmek durumundadır.
 - ‘Bu konuda kim, ne zaman, neyi araştırdı, hangi bulgulara ulaştı?’ gibi...
 - Bu konuda araştırılmayan noktalar nelerdir? gibi soruların cevabının bilinmesi gerekir. Aksi halde "aradığını bilmeyen, bulduğunun farkına varamaz" konumuna düşülür (Çolak, 2012).
- Araştırmalarda önceki araştırmaları taramak veri toplamanın önemli bir aşamasıdır.
- Literatür taraması, veri toplama ve toplanan verinin öneminin tartışılması, toplanan verilerin problemle ilişkisinin kurulması ve bilginin sınıflandırılması aşamalarından oluşan bir süreçtir (Kara, R.,).

İyi bir literatür derlemesi için;

- 1) Araştırma problemiyle doğrudan ilgili olmalıdır,
- 2) Kaynakların magazinler, dergiler, gazeteler gibi akademik olmayan belgelerden değil, akademik yayınlardan oluşması gerekir,
- 3) Sadece listeleme ve özetlemeden oluşmamalı, literatürdeki görüş ve bulguların güçlü ve zayıf yönlerini göstererek değerlendirebilmeli,
- 4) Konuyla ilgili bilinen ve bilinmeyen şeylerin neler olduğunu özetleyen bir sentez oluşturabilmeli,
- 5) İlgili literatürdeki (ihtilaflı) üzerinde uzlaşılmayan alanları gösterebilmeli,
- 6) Okunan metinler çok fazla alıntı yapılmadan, araştırmacının kendi ifadeleriyle özetlenmeli ve yorumlanmalı,
- 7) Konuyla ilgili daha fazla araştırma gerektiren soruları ortaya koyabilmeli,
- 8) Yapılacak araştırmanın, araştırma konusuyla ilgili mevcut bilgileri zenginleştirileceğini gösterebilmelidir.

Literatür taraması bizlere neler kazandırır?

Literatür taraması sayesinde araştırma konusuyla ilgili önceden yapılmış çalışmalar incelenir, konuyla ilgili geniş çaplı bilgi elde edilir, araştırmacının araştırma problemi hakkındaki düşünceleri netleşir.

- Aynı konuda önceden yapılmış araştırmalarda eksik kalmış ya da geliştirilmeye açık noktalar varsa araştırma bu noktalara yönlendirilebilir.
- Literatür taraması sırasında araştırmacı, aynı ya da benzer konularda yapılmış çalışmaları inceleyerek kendi çalışmasının literatür içinde nerede yer alacağı hakkında bir fikir sahibi olur.
- Ayrıca önceden yapılmış bazı araştırmalarda kullanılmış olan veri toplama araçları yeni bir örneklem üzerinde kullanılarak benzer sonuçların elde edilmesi amaçlanabilir.
- Literatür taraması, araştırma için gerekli olan zemini inşa etmemizi sağlar, bulguların yorumlanması aşamasında araştırmacıya yardımcı olur ve araştırmayı güçlendirir.
- Literatür taraması sırasında araştırmacı, aynı ya da benzer konularda yapılmış çalışmaları inceleyerek kendi çalışmasının literatür içinde nerede yer alacağı hakkında bir fikir sahibi olur.
- Bu, hem araştırmacının araştırma problemini daha yaratıcı bir şekilde gözden geçirmesini sağlar, hem de problemin kavramsal çerçevesini belirlemeye yardımcı olur.
- Diyelim ki kısa süre önce yeni bir işe başlamış olan insanların deneyimleriyle ilgili bir araştırma yapmayı düşünüyorsunuz. Mevcut araştırmaları incelediğinizde, askere gitmiş, yeni bir mahalleye taşınmış, yeni bir okula başlamış insanlar hakkında da benzer çalışmalar yapıldığını görebilir, böylece araştırmanızın “biyeylerin yeni bir duruma uyum sağlama süreci” hakkındaki araştırmalardan biri olacağını fark edebilirsiniz.
- Araştırma problemi oluşturulmadan önce literatürü incelemek, daha önce çözülmüş olan bir problemi yeniden çözmeye çalışmayı ve orijinal olmayan bir araştırma yapmayı engeller.
 - Örneğin; Pasteur, mikroskobik hayvanların nefes almadan yaşayabildikleri gerçeğini keşfettiğini düşünüp söylediğinde, aynı gerçeği Spallanzani keşfedeli yüz yıl, Leeuwenhoek keşfedeli ise iki yüz yıl olmuştu.
- Yeterli literatür taramasının yapılmaması, araştırmacıyı birçok önemli bilgidен mahrum bırakır ve bilimsel bilginin birikimsel olduğu kabul edildiği için araştırmanın değerlendirilmesinde olumsuz bir izlenim oluşturur.

- Araştırma konusunu belirleyen araştırmacının ikinci olarak saptaması gereken şey yapacağı araştırmanın niteliğidir.
- Üzerinde araştırma yapmaya gerek duyulan konuda nasıl bir yöntemle sonuca ulaşılabileceği belirlenmelidir;
 - Önceki deneyimlere dayanarak hazırlanacak geriye dönük bir arşiv taramasıyla mı,
 - Farklı uygulamaların veya tekniklerin karşılaştırılabileceği ileriye yönelik bir klinik çalışmayla mı,
 - Yoksa laboratuvar şartlarında deney hayvanları üzerinde yapılan ve fizyolojik, hücresel veya moleküler mekanizmaları inceleyen deneysel bir çalışmayla mı?
- Seçilen konu doğrultusunda en uygun araştırma yöntemini saptamak için kapsamlı bir literatür taraması yapmak gerekmektedir.
- Böylelikle, araştırma konusu ile ilgili benzer çalışmalar incelenerek en uygun çalışma modeli belirlenirken, aynı zamanda, araştırma boyunca yol gösterecek ve daha sonra araştırmanın yayımlanması aşamasında sunulacak kaynaklara da ulaşılmış olur.

İyi Bir Literatür Taramasının Özellikleri

- İyi bir literatür taramasının;
 - Geliştirilmekte olan araştırma problemiyle doğrudan ilgili olması ve bu problem etrafında örgütlenmesi,
 - Araştırma problemiyle ilgili bütün ilgili çalışmaları içermesi ve ilgisiz çalışmaları kapsamaması,
 - Kaynakların magazinler, dergiler, gazeteler gibi akademik olmayan belgelerden değil, akademik yayınlardan oluşması,
 - Farklı kaynak türlerini içermesi, ancak kullanılan kaynakların büyük çoğunluğunun internet kaynağı olmaması,
 - Sadece listeleme ve özetlemeden oluşmaması, literatürdeki görüş ve bulguların güçlü ve zayıf yönlerini göstererek değerlendirebilmesi,
 - Konuyla ilgili bilinen ve bilinmeyen şeylerin neler olduğunu özetleyen bir sentez oluşturabilmesi,
 - İlgili literatürdeki ihtilaflı (üzerinde uzlaşılmayan) alanları gösterebilmesi,
 - Okunan metinlerin çok fazla alıntı yapılmadan, araştırmacının kendi kelimeleriyle özetlenmesi ve yorumlanması,
 - Konuyla ilgili daha fazla araştırma gerektiren önemli sorular ortaya koyabilmesi
 - Yapılacak araştırmanın, araştırma konusuyla ilgili mevcut bilgileri zenginleştirileceğini gösterebilmesi gerekir
 - Okunan metinlerin çok fazla alıntı yapılmadan, araştırmacının kendi kelimeleriyle özetlenmesi ve yorumlanması,
 - Konuyla ilgili daha fazla araştırma gerektiren önemli sorular ortaya koyabilmesi
 - Yapılacak araştırmanın, araştırma konusuyla ilgili mevcut bilgileri zenginleştirileceğini gösterebilmesi gerekir (Kara, R.,).

LİTERATÜR ve KAYNAK TARAMASI

- Literatür taramasında birincil kaynakların vurgulanması asıldır.

Birincil kaynaklar;

- Orijinal araştırma çalışmaları ya da yazılarıdır.
- Bunlar bir kuramcı, araştırmacı ya da tarihsel olaya katılan biri tarafından yazılırlar.
- Asıl raporlar bir araştırma raporunun tamamını içerir, bu nedenle de oldukça teknikler.
- Bilimsel dergilerde yer alan deneye dayalı araştırmalar, bilimsel monografılar, araştırman raporları ve tezler böyledir.
- Birincil kaynaklarda; asıl araştırma ile okuyucu arasında herhangi bir aracı yoktur.

İkincil kaynaklar,

- Kuramsal ve ampirik (deneysel çalışma) niteliğindeki önceki birincil kaynakların bir sentezidir.
- Bunlar orijinal bir araştırmayı özetleyen ve tartışan ansiklopedi veya dergilerde yer alan makalelerdir.
- Pek çok birincil kaynağı belli bir çerçevede birleştiren bir ders kitabı da olabilir.
- İkincil kaynaklar, bir konudaki araştırma gelişmelerini hızla gözden geçirme imkânı verir.
- Bunlarda teknik bilgi genelde ihmal edilir.

Kaynak Taraması

- Kaynak taraması “ön kaynak taraması” ve “detaylı kaynak taraması” olmak üzere ikiye ayrılır.
- İki kaynak taramasının da amacı ve yöntemi birbirinden farklıdır.

Ön Kaynak Taraması

- Ana amacı; detaylı konu başlıklarının belirlenmesi,
- Yöntemi; ana konu başlığına göre yapılan rasgele taramadır.
- Herhangi bir araştırma konusunun detaylı konu başlıklarını belirleyebilmek için, az çok o konu hakkında bir fikir sahibi olmak gerekmektedir.
- Ön kaynak taraması, genellikle konulara göre yapılabilir
- Herhangi bir araştırma konusunun detaylı konu başlıklarını belirleyebilmek için, az çok o konu hakkında bir fikir sahibi olmak gerekmektedir.
- Ön kaynak taraması, genellikle konulara göre yapılabilir
- Ön kaynak taraması ile
 - hem detaylı konu başlıkları,
 - hem de ana konu başlığı itibariyle önemli kaynaklar belirlenir
- Bu aşamada detaylı konu başlıklarına göre kütüphaneler ve internetten kaynak taraması yapılabilir.
- Sıklık analizine göre en önemli kaynakların nerelerde olduğu ve bunlara nasıl ulaşılabileceğinin belirlenmesi de detaylı kaynak taraması sırasında yapılan faaliyetlerdendir.
- Yazar adına göre tarama ise, ancak detaylı kaynak taraması aşamasında, belirli bir yazarın belirli bir kaynağına ya da diğer eserlerine ulaşmak için yapılabilir.

LİTERATÜR TARAMA SİSTEMLERİ

- Literatür taramasına; araştırma problemi ile ilgili anahtar kelimelerin seçilmesi ile başlanır, sonra ilgili veri tabanına ulaşmaya çalışılır.
- Önemli olan veri tabanı ile ilgili tam bir liste elde etmektir.

Kaynakların taranması:

A-Uzmanlar:

- Bilgi ve teknoloji çağında bile en iyi bilgi kaynağı, araştırma yapılan alanın uzmanıdır.
- Alanı bilen birine sormak suretiyle önemli kitap ve makaleleri, önemli araştırmaları, önemli bilgi kaynaklarını bulmak mümkündür.

B-Kütüphaneler / Kitaplıklar:

- Her kütüphanenin, açılış-kapanış saatlerinden, kitap ödünç almaya, kaynakların elde edilmesinden fotokopi çektilmesina kadar birçok konuda kendine özgü düzenlemeleri olabilir.
- Kütüphanelerden etkin olarak yararlanmak isteyen bir kişi, öncelikle bu düzenlemeleri öğrenmek zorundadır.
- Ayrıca araştırmacı ihtisaslaşmış kütüphaneleri tanımalı ve bibliyografyalarını sıklıkla takip etmelidir
- İhtiyaç duyduğunda hangi kaynağı, hangi kütüphanede, hangi kitaplıkta bulabileceği konusunda bilgi sahibi olmalıdır
- Kütüphanelerde kaynak taramanın kendine özgü kuralları vardır.
- Her şeyden önce kütüphanelerin kaynakları sınıflandırma sistemleri, birbirinden farklı olabilir.
- Araştırma yapılacak bir alanda çalışma konusunu daha iyi belirlenmesi ve belirlenmiş konuda daha önce gerçekleştirilmiş araştırmaların elde edilmeleri için kütüphanede başlıca şu kaynaklara başvurulur:
- İndeksler, Özel kitaplar, Yıllıklar, Abstractlar ve kütüphanelerin büyüklüğüne göre de dergiler ve süreli diğer yayınlar yer almaktadır.
- Daha ayrıntılı bilgi için konuya ilişkin araştırma makalelerinin ayrı basımlarına ulaşılabilir

C-Arsivler (Belgelikler):

- Arşivler çoğunlukla basılı olmayan kayıtlar, raporlar, mektup, dilekçe ve anılar gibi belgelerin saklandığı birimlerdir.
- Belgelikler, halka ya da araştırmacılara doğrudan açık değildir; yararlanmak için, özel izin alma zorunluluğu vardır.
- Belgelikler, mülkiyetine göre Özel arşivler ve Resmi arşivler olmak üzere iki türdür
- Özel arşivler, çeşitli bilim adamları, siyasi partiler, sendikalar, dernekler, belli konularda ilgili kişi ve kurumların kendi yazdıkları ya da başkalarından edindikleri belgelerin bulunduğu ve özel mülkiyeti olan birimlerdir.
- Resmi arşivler, bakanlıklar, mahkemeler, tapu nüfus ve vergi daireleri gibi, kamu kuruluşlarının, çeşitli kayıt, karar, rapor vb belgeleri ile Türkiye Büyük Millet Meclisi tutanaklarının bulunduğu kamu mülkiyetinde olan birimlerdir.

D-Kitaplar:

- Üniversite kütüphaneleri her alandan çok sayıda kitabı içerir.
- Kitaplar, daha önceden yapılan araştırmalara ulaştırıcı kaynaklardır.
- Ancak kitapların bilgileri, çoğu kere eskidir.
- Bir kitap, genellikle basımından bir kaç yıl önce yazılır.
- Ayrıca kitaplar, asıl araştırmanın bir özetini verir, ya da bulgularını aktarır, fazla teknik bilgi vermezler.
- Kitapların okuyucuları daha geneldir, farklı konularda çalışan insanlardan oluşur.
- Ancak kitaplar, geniş çalışma alanları için harika kaynaklardır;
- kuramların, ayrıca problem çerçevesi için kritik kuramların önemli kaynağı olup genel özgeçmiş sağlarlar.
- Kitaplara daha çok üniversite kütüphanelerinde, Milli Kütüphane, özel kitaplıklar ve bir takım kuruluşların kütüphanelerinden ulaşılabilir.

E-Dergiler:

- Eğitim alanında uluslararası 1000'i aşkın dergi bulunmaktadır.
- Bunlar yılda birkaç kez yayınlanır ve kütüphanelere gönderilirler.
- Dergiler, araştırmacılar için temel araştırma literatür kaynağıdır.
- Dergiler sundukları bilgiye göre türlere ayrılırlar.
- Araştırma raporları ve bulguları üzerinde bilgi veren dergiler bunların en önemlileridir.
- Önceki araştırmaları, kullanılan yöntem ve prosedürleri, bulgu ve sonuçları vererek bir araştırmayı tanıtır.
- Kitaplara göre daha çok yayınlanırlar; bilgiler daha güncel ve yenidir.

F-Tezler:

- "Dissertation Abstracts International" doktora tezleri için temel kaynaktır.
- Kuzey Amerika ile Amerika Birleşik Devletleri dışındaki 350 üniversitedendoktora tezlerinin özünü, başlıklarını, anahtar sözcüklerini ve yazar dizinini, aylık olarak İngilizce yayımlar
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK) bünyesinde kurulan "Dokümantasyon ve Uluslar arası Bilgi Tarama Merkezi
- Yurt dışı taramalara ek olarak, 1987'den beri Türk üniversitelerinde yapılan yüksek lisans, doktora, tıpta uzmanlık ve sanatta yeterlik tezleri ile ilgili bir veri tabanı oluşmuştur.
- Bu, Türkçe hazırlanmış ilk veri tabanı olma özelliğini de taşımaktadır
- Tezlerle ilgili taramalar yerli ve yabancı okuyuculara sunulabilmektedir

G-Önceki Araştırma Taramaları:

- Bu türden taramalar bir alandaki kaynakları bütünleştirerek eğitim bağlamına oturturlar; böylece de araştırma yapana yardımcı olurlar.
- Bu taramalar el kitaplarında, ansiklopedilerde ya da kimi dergilerde olabilir.
- "Review of Educational Research" önceki araştırmalara ilişkin tarama yapan önemli bir yayındır.

ELEKTRONİK ORTAMDA LİTERATÜR TARAMA YÖNTEMİ

- İnternet üzerindeki kaynakları sorgulamak ve aradığımız bilgilere ulaşmak için kullandığımız Web üzerindeki tarama mekanizmaları Konu Katalogları ve Arama Motoru şeklinde iki türdür:

a) Konu Katalogları:

- Konu rehberlerine göre bilgilerin sınıflandırıldığı ve sorgulamanın birtakım konu başlıklarından yararlanılarak yapıldığı sistemlerdir.
- Konu katalogları ile bilgi sınıflamasında genellikle, alfabetik, kronolojik, içerik, bölgesel, vb gibi kriterler göz önüne alınır ve bilgiler olabildiğince esnek bir yapı içinde kataloglara bölünür.
- Bu tip arama sistemleri, konu başlıklarından alt başlıklara, oradan da aradığımız bilgilere ulaşmamızı sağlarlar.

b) Arama Motoru:

- Arama sistemleri, birçok bilgi kaynaklarını (web sayfaları) otomatik bir şekilde tararlar ve birtakım indeksler oluştururlar.
- Bu indeksler üzerinden sorgulama ise, seçilen bazı anahtar kelimeler ve bazı yardımcı unsurlardan yararlanılarak yapılır.
- Bu tip sistemlere "Search Engine" (Arama Motoru) denir.
- Arama motorlarının iki işlevi vardır:
 - (1) veri toplamak,
 - (2) sorgulama mekanizmaları sunarak bu veriler üzerinde arama yapılmasını sağlamak.

- Sorgulama mekanizmaları kısmında ise doğrudan, aradığı bir bilgiye ulaşmak isteyen kişinin, toplanan veriler üzerinde sorgulama yapabilmesini sağlayan kullanıcı arayüzleri ve üzerinde hızlı sorgulama yapılabilecek sistemleri vardır.
- Pek çok Arama Motoru Servisini aynı sayfada sunan servislerden bazıları, sorguları birden çok sorgulama servisinde işletip sonucu birleştirerek verebilmektedir.
- İnternet üzerinde milyonlarla ifade edilen sayıda servis merkezi bulunmaktadır.
- Bu nedenle siteler arasında linkleri takip ederek istenilen bilgiye ulaşmak çok fazla zaman gerektirmektedir.
- Zamanla istenilen yayınların bulunabilmesini kolaylaştırmak için toplu indeksler oluşturulmuştur

• Uluslararası Arama Motorları(www.amo-forum.com)

www.google.com
www.yahoo.com
www.msn.com
www.altavista.com
www.lycos.com
www.alltheweb.com
www.gigablast.com
www.hotbot.com
www.searchhippo.com
www.teoma.com
www.wisenut.com

• Türkçe Arama Motorları (www.amo-forum.com):

mynet.com
www.superonline.com
www.e-kolay.net
www.arabul.com
www.netbul.com
www.biglook.com
www.arama.cc
www.nerede.com
www.turkish-media.com
www.arama.com

SANAL KÜTÜPHANELER (www.sanalkutuphane.net)

1. Akademik Araştırmalar Merkezi:

- Kitap arama, kütüphane, iletişim, hizmetlerimiz, linkler.
- <http://www.academical.org/>

2. Tübitak-Mam Cahit Arf Kütüphanesi:

- <http://www.mam.gov.tr/>

3. Ulakbim-Cahit Arf Bilgi Merkezi <http://www.ulakbim.gov.tr/>

4. Milli Kütüphane

- <http://www.mkutup.gov.tr/>

SANAL ÜNİVERSİTE KÜTÜPHANELERİ

- Akdeniz Üniversitesi Kütüphanesi
- www.akdeniz.edu.tr/internet/kutuphane/kutuphane.htm
- Anadolu Üniversitesi Kütüphanesi
- www.kybele.anadolu.edu.tr/
- Ankara Üniversitesi Kütüphanesi
- www.ankara.edu.tr/kutuphane/e_kutuphane.html
- Ondokuz Mayıs Üniversitesi Kütüphanesi
- <http://kybele.omu.edu.tr/merkut/default.htm>
- Seçilen konu ile ilgili makaleleri içeren süreli yayınların bire bir incelenmesi ile kaynak oluşturabilecek makalelere doğrudan ulaşmak günümüzde oldukça kolaylaşmış bulunmaktadır.
- Önceki yıllarda, tıbbi dergilerde yayımlanmış tüm makaleleri içeren medline kompakt disklerinin taranması ile gerekli makalelere ulaşılabilir iken, günümüzde literatür taraması için en geçerli yol İnternette tarama yapılmasıdır
- İnternet ortamındaki ilgili siteler ve arama motorları ile çok sayıda makalenin özetine veya kendisine, çok kısa sürede ücretsiz veya belirli bir ücret karşılığında ulaşmak mümkündür.
- “United States National Library of Medicine” (www.nlm.nih.gov) portalı aracılığıyla, arama motoru olan
- “MEDLINE/PubMed” (www.pubmed.gov),
- “Pub-Med Central” (www.pubmedcentral.nih.gov)

- “LocatorPlus” (www.locatorplus.gov) gibi sitelere ulaşılabilir
- MEDLINE/PubMed” sitesinin arama motoruyla, 1950 yılından başlayarak Index Medicus’ta dizinlenen dergilerde yayımlanmış tüm yayınların özetlerine ulaşılabilir.
- “PubMed Central” sitesinde daha kapsamlı medline taraması yapılabilmekte,
- “LocatorPlus” sitesi ile de süreli yayınlar dışında, kitaplara ve odiyovizüel materyallere ulaşılabilir
- “BioMed Central” (www.biomedcentral.com) ve “Science Direct” (www.sciencedirect.com) sitelerine üyelikle pek çok dergideki makalelerin tam metinlerine ulaşılabilir.
- Uluslararası İnternet siteleri yanı sıra ulusal siteler ile (“www.ulakbim.gov.tr”, www.turkishmedline.com gibi) de hem yabancı hem de ulusal yayınlara ulaşmak mümkündür.
- Türkiye’de literatür taraması hizmeti sağlayan kurumlar
- Türkiye’de “Milli Kütüphane”nin hizmetleri arasında,
- kitaplar için, Türkiye Bibliyografyası”
- makaleler için “Türkiye Makaleler Bibliyografyası” adlı süreli taramalar yayınlanmaktadır
- Bunlar, ilgili dönemde, Türkiye’de yayınlanan kitap ve makalelerin alfabetik listelerini içerirler
- Benzeri bir hizmet, Türkiye Bilimsel ve Teknik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) bünyesinde 1966 yılında kurulmuş olan, Türkiye Bilimsel ve Teknik Dokümantasyon Merkezi (TÜRDOK) tarafından yürütülmektedir.
- Alanlardaki yayın taraması, istek üzerine, sembolik bir ücret karşılığı yapılmaktadır.
- Ayrıca, merkez, kendiliğinden harekete geçerek, yararlı olacağına inandığı konularda bağımsız yayın taramaları da yapmaktadır
- Yayın taramasından başka, TÜRDOK’ un “fotokopi servisi”, “çeviri servisi”, “özbültenleri” ve “toplu katalog” hazırlama gibi hizmetleri de vardır.
- TÜRDOK’ un hizmetlerinden yararlanabilmek için
- “TÜRDOK Müdürlüğü, Atatürk Bulvarı 221Kavaklıdere -Ankara” adresine başvurulabilir
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK) bünyesinde kurulan “Dokümantasyon ve Uluslar arası Bilgi Tarama Merkezi” 1983’den beri çeşitli dokümantasyon hizmetleri sunmaktadır.
- Bu faaliyetler içinde, yayın taraması önemli bir yer tutmaktadır.
- Yayın ve Dokümantasyon Dairesi’nin hizmetlerinden yararlanabilmek için
- “Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı,Yayın ve Dokümantasyon Dairesi 06539 Bilkent Ankara” adresine başvurulabilir
- Merkez, on-line bağlantı ile dünyadaki yaklaşık 400 veri tabanına ulaşabilmektedir.
- Taramalarda elde edilen yayınlar, liste halinde ya da compact disk ile abstractlarıyla birlikte okuyucuya sunulmakta ve Merkezde mevcudu olan kaynaklar liste üzerinde işaretlenmektedir
- Listede yer alan kaynaklardan Merkezde bulunanlar yerinde incelenebileceği gibi, fotokopi ile çoğaltılarak da ilgililere gönderilebilmektedir.
- Merkezde geniş bir mikrofiş, süreli yayın ile tez koleksiyonu vardır.
- Yurt dışındaki kaynaklardan istenenler ise, bilgisayar aracılığı ile temin edilerek okuyuculara sunulmaktadır.

SONUÇ

- Literatür taramasına başlarken, önce, hangi konudaki kaynakların taranmasının istendiğinin açıkça bilinmesi gerekir.
- Bu amaçla, anahtar sözcükler belirlenir ve araştırmaya bunların taranmasıyla başlanır.
- En son durumları öğrenebilmek için, en yeni yazıların yayınlandığı dergi vb kaynakların taranmasına özen gösterilmelidir.
- Yayın taraması ile oluşturulacak liste ne kadar tam olursa, yapılacak değerlendirme de o ölçüde başarılı olur.
- Araştırmacı, tesadüfen bulduğu birkaç kaynakla sınırlı kalmamalıdır.
- Liste oluştuktan sonra, bunlar tek tek incelenmeli ve amaçlar doğrultusunda bilgiler toplanarak değerlendirilmelidir.
- Bu aşamalarda dikkat edilmesi gereken temel nokta, belgeleri iyi anlamaya çalışmak, seçici bir gözle,amaçlara uygun bilgileri ayıklamak ve genelde hangi temel görüş, eğilim ya da uygulamaların var olduğunu belirlemeye çalışmaktır (Kara, R.,).